

PIETER OLDE RIKKERT

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM, AMSTERDAM

Toneeldialogen met (deels) weinig woorden. Toneeldialogen lezen en schrijven om inzicht in het effect van taalgebruik te krijgen.

Leerlingen komen in contact met theaterteksten en breiden hun kennis over literaire genres uit. Omdat ze eerst een voorbeeldtekst lezen en analyseren hoe in die tekst personage, conflict en taalgebruik op elkaar zijn afgestemd en vervolgens zelf een toneeldialoog schrijven, krijgen leerlingen meer inzicht in het belang van personages en dialogen als motor voor de ontwikkeling van een toneeltekst. Bovendien analyseren en evalueren ze het effect van specifiek taalgebruik op de ontwikkeling van het personage en het verhaal.

Eindtermen

6: De leerling experimenteert met de lengte van dialogen en het effect op het verloop van een verhaal.

14: De leerling experimenteert met verschillend taalgebruik van personages.

16: De leerling toont inzicht in literaire teksten met behulp van kennis over literaire genres en middelen.

Sterk

Een originele invalshoek om toneelteksten te gebruiken (dialogen) om leerlingen te leren effecten van taalgebruikskeuzes in verschillende communicatieve rollen te leren ervaren en benoemen. Het is een doordachte en stimulerende opdracht die niet alleen een waardevolle bijdrage levert aan het lees- en schrijfonderwijs, maar die ook het plezier in creatief schrijven en lezen kan vergroten.

Het voorstel is direct bruikbaar, de leerkracht kan zelf nog keuzes maken. Materiaal is voorhanden. Een collega kan direct met deze les aan de slag. Het bewerkte bronmateriaal is boeiend en op maat van de leerlingen. De richtvragen die bij stap 3 worden aangeboden zijn helder en doen leerlingen

2

nadenken. Goed dat die richtvragen later terugkomen bij het uitvoeren van de schrijfpdracht (stap 6)

De jury vindt het een inspirerende bijdrage aan samenhangend lees-schrijfonderwijs. Het terrein van theaterlezen is betrekkelijk onontgonnen gebied binnen het schoolvak Nederlands, terwijl het een toegankelijke manier is om leerlingen actief te laten experimenteren met het effect van taalgebruik.

De opzet is helder en praktisch, waardoor het gemakkelijk toepasbaar is. De jury vindt het voor een breed publiek toegankelijk (waardoor laagdrempelig om te gaan gebruiken) en tegelijkertijd is het stuk doordacht en degelijk onderbouwd.

Een van de meest opvallende kwaliteiten van deze tekst is de originele benadering van het voeren van de dialoog. Door een leerling te laten reageren met één woord zet het aan tot creatief denken, en het maakt ook de invloed van taal op personageontwikkeling en conflictstructuur expliciet. De les(senreeks) is bovendien gestructureerd opgebouwd (van analyse tot productie en revisie).

Overwegingen

De auteur toont inzicht in didactiek en past principes uit de geraadpleegde literatuur toe in de les (schrijfdidactiek, inzet van modellen, teksten vergelijken).

De samenhang is gebaseerd op het principes van rolwisseling. Ten eerste versterken leerlingen door rolwisseling (lezer<>schrijver) tegelijkertijd hun lees- en schrijfvaardigheid (retorisch effect). Ten tweede verwoorden leerlingen de taalgebruikskeuzes die de auteur maakte om bepaalde effecten bij de lezer op te roepen: rolwisseling (taalgebruiksbeschouwer<> taalgebruiker).

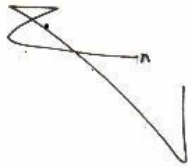
Aandachtspunten

De lesbeschrijvingen kunnen waarschijnlijk nog wel wat strakker worden geformuleerd. Het zal een uitdaging zijn om de effecten van de lessen vast te stellen? Misschien dat leerlingen nog eens een dialoog moeten schrijven, als natoets, of commentaar kunnen geven op een dialoog om te zien in hoeverre het inzicht is toegenomen?

Een suggestie voor verdere ontwikkeling zou kunnen zijn om nog meer ruimte te bieden voor differentiatie, bijvoorbeeld door extra variaties in de opdrachtstructuur expliciet te beschrijven.

Namens de jury,

Gert Rijlaarsdam

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized, cursive 'G' followed by a series of loops and a final vertical stroke.

Juryleden

vanwege Netwerk Didactiek Nederlands: Gino Bombeke, Carl Brüsewitz,
Kathleen Leemans & José Vandekerckhove

vanwege de Werkgroep Onderzoek en Didactiek Nederlands: Martijn Koek,
Nienke Nagelmaeker, Gert Rijlaarsdam, Liselore van Ockenburg & Nellianne
van Schaik-Maljaars

